

**Nâzım'ın Cep Defterlerinde
Kavga, Aşk ve Şiir Notları - 1**
(1937-1942)

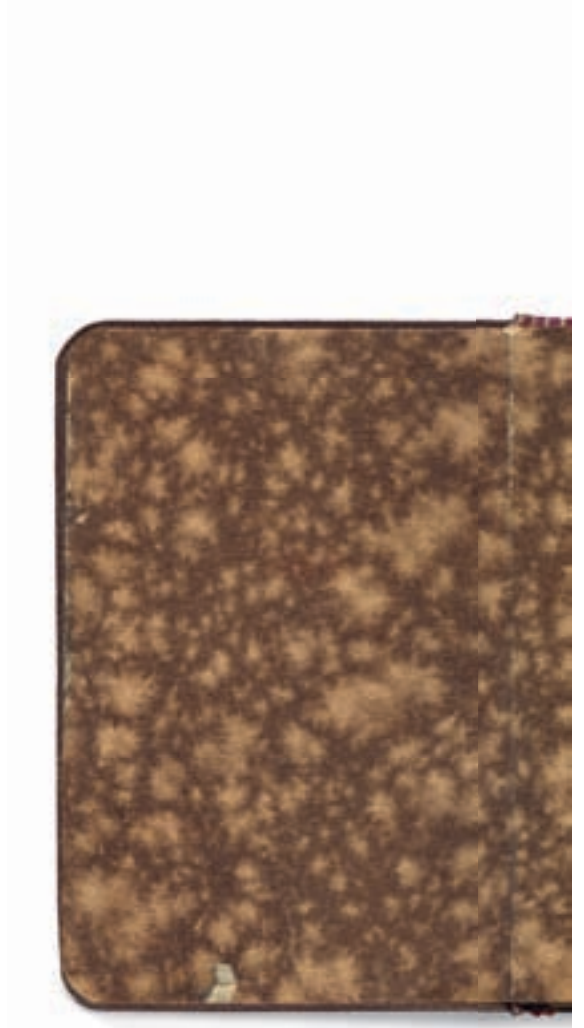
piraye
KOLEKSİYONU

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

1937'de İstanbul Tevkifhanesi'nde Nâzım Hikmet'in cebindeki defter

Nâzım Hikmet, 1937 tarihli bu defteri, "Talihsiz Yusuf'un Gemisiyle Barselon'a Seyahat" şiiriyle ilgili karalamalar, defalarca "Piraye" ve "Piraye Ran" yazımları ve 31 Aralık 1936'da başlayıp 1939 yılına kadar süren, ama gelişimi ve sonucu hakkında pek fazla bilgi bulunamayan davasından notlarla doldurmuştur. Aşk ve şiir notlarıyla başlayıp biten defterin ortasında, kavga notları yer alır. Şairin, dava notlarını Eski Türkçe tuttuğu defterin sadece karşılıklı 2 sayfası boştur. Eksik sayfalar olması da kuvvetle muhtemeldir.

Nâzım Hikmet bu defteri kullanmaya başlamadan önce 1936 yılında Almanya'da, "Führer" Hitler'in üstün ırk görüşü doğrultusunda antisemitizm / Yahudi düşmanlığı yükseliyordu. İtalya'da, iktidardaki "Duçe" Mussolini, Afrika'dan sömürge devşirmek hevesiyle Habeşistan'ı [bugünün Etiyopya'sı] işgal etmişti. İspanya'da ise "Führer" in ve "Duçe" nin müttefiki "El Caudillo" General Franco'nun faşist diktatörlüğüyle sonuçlanacak iç savaş sürüyordu.

İspanya'da Cumhuriyetçilerden yana çıkan, İtalyan faşizminin Habeşistan'ı işgal etmesini kınayan, Alman faşizmine ve ırkçılığa dikkat çekmek için kitap yazan Nâzım Hikmet'in aklı İtalya'da, İspanya'da, Almanya'daydı. 31 Ocak 1935'te evlendiği Piraye ile Cihangir'de, Güneşli Sokak'ta Mühürdaroğlu Apartmanı'nın çatı katında oturuyor, İpek Film Stüdyosu'nda ve Babiâli'de çalışıyor, *Simavne Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Destanı*'nı yazıyordu. 30 Aralık'ta gözaltına alındı. 1936'nın son gününe tarihli tevkif müzekkeresinde, isnat edilen suç, "Komünistlik tahrifatı", tevkif sebebi, "125., 128. maddeler" diye yazıldı.

1937 yılına tutuklu girdi.

Nâzım Hikmet'in eli hiç durmazmış. Memet Fuat, onun, okuduğu kitabın sayfalarına bile çizimler yaptığını belirterek "Bu, herhalde bir düşünme yoluydu" diyor. Öyleyse, Nâzım Hikmet "Talihsiz Yusuf'un Gemisiyle Barselon'a Seyahat"e hazırlanıyor. Ya da, Komintern belgelerinde Marat'ın [İsmail Bilen] Nâzım Hikmet'in gerçek bir antifaşist olduğunu anlatan yazısında dediği gibi, İspanya Cumhuriyeti'ni savunuyor, yani Türk halkını İspanya'ya yardım etmeye çağırıyor.

Nâzım Hikmet, "Yusuf'un Hikâyesi", "Yolculuk", "Denizdeki Şişe" ve "Karanlıkta Kar Yağıyor" adlı 4 bölümlük "Talihsiz Yusuf'un Gemisiyle Barselon'a Seyahat" ile "Akdeniz'de Dolaşan Hayalet" başlıklı şiirlerini 1937 yılında yazdı, ama sağlığında kendi derlediği kitaplarına almadı. Şiirler 1937 yılı içinde, *Yedi Gün* ve *Her Ay* dergileri ile *Haber Akşam Postası* gazetesinde yayımlandı.

PIRAYE
Talihsiz Yusuf

Piraye'nin adı, defterin diğer sayfalarında da görüldüğü üzere defalarca yazılıyor. Nâzım Hikmet kaligrafi çalışmayı seviyor. Ne ki, "Talihsiz Yusuf" yazısında "Piraye"ye gösterdiği özen yok.

1
Istizin
BAYER

Istizin, Alman ilaç şirketi Bayer'in bir ilacı. Bayer İlaç'ın vademecum'unda "abführmittel" diye geçiyor, yani müshil. Bağırsakları yumuşatıcı, çalıştırıcı bir etkisi var. Istizin, ilaç olarak da girmiş olabilir deftere, logosu şairin dikkatini çektiği için de... İlacın adını yazarken daha ilk harfte beğenmeyip hemen altından devam etmiş.

Güzel yazı yazmayı seven biri olarak logosunu beğenip deftere geçirdiyse de Bayer'in Istizin'ini bire bir kopyalamamış. İlkinde olduğu gibi bu sayfadaki tekrarında da "z" harfini, alışageldiği gibi kuyruklu yazmış.

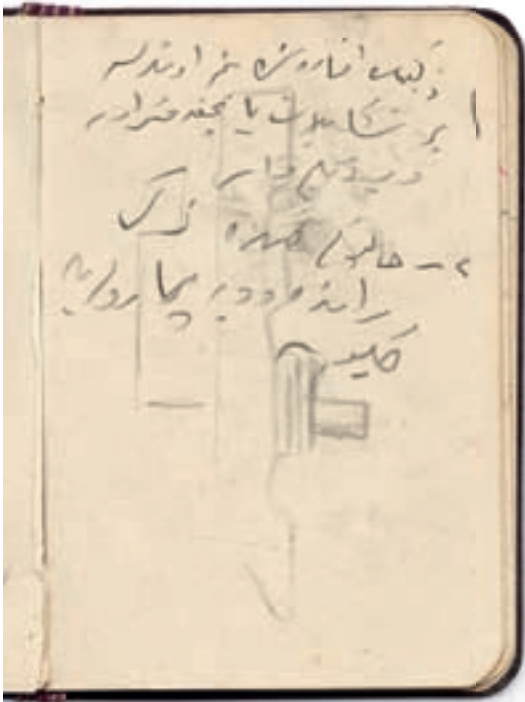

1934'te çıkarılan Soyadı Kanunu ile "Her Türk'ün öz adından başka soyadını da taşıması" mecbur kılındı. "Hasep, nesep, kan, soy, sop işinde yoğun" diyen Nâzım Hikmet, soyadı almamakta direnince iş, Piraye'ye kaldı. Piraye, hiçbir anlamı, çağrışımı olmayan bir sözcük buldu: Ran. Nâzım kaligrafi çalışmalarına "Piraye"nin yanına "Ran"ı da ekleyerek devam etti.

Piraye Ran
 PIRAYE
 RAN
 Piraye Ran
 Piraye Ran
 Piraye Nâzım Ran
 Piraye R
 Piraye Nâzım Ran

"Piraye Ran" yazımlarının en özgünü bu sayfadır. Nâzım Hikmet, iki sözcüğün arasına kendi adını da koyar.
 "Piraye Nâzım Ran" yazımı, ilk ve tektir.

1- Zeki'nin ifadesinde benim onlarla
bir teşkilât yapmaya karar
verdiğim var.

2- Halbuki sonra
Zeki randevuya parolayla
geliyor.

Nâzım Hikmet, Sultanahmet Sulh Ceza Hâkimliği'ndeki sorgulama sırasında bütün notlarını Eski Türkçe tutar. Tutuklananlar arasında Zeki adlı biri de vardır. Nâzım Hikmet ilk sorgusunda "Burada bulunanlar arasında yalnız Doktor Hikmet'le Zeki'yi tanırım" der.

Eski Türkçe notların arkasında Talihsiz Yusuf'un gemisi seçiliyor.